

Vavřinec z Březové a jiné kroniky a spisy z doby husitské

Vavřinec z Březové se pravděpodobně narodil roku 1371 v rodině nižšího šlechtice – měl proto dobré vzdělání. Již v roce 1391 se stal bakalářem svobodných umění na pražské univerzitě. Ještě téhož roku požádal papeže o přidělení církevního úřadu, na který si činil nárok i přes svůj nedostatečný věk. Podpory se mu dostalo i od královny Žofie, která se za něj u papeže přimluvila. Bulou Bonifáce IX. mu byl nedostatečný věk prominut a získal církevní úřad – faru v Lounech.

Sám se však na církevní dráhu nevydal a zůstal i nadále v Praze kde pokračoval ve studiích. Farní úřad v Lounech mezitím spravoval jeho zástupce a Vavřinec tak mohl čerpat obročí – příjem za služby, na svá studia. Roku 1394 se stal mistrem artistických umění, ale ani to mu nestačilo a tak se přihlásil do studia práv. Zápisy o vystudování právnické fakulty ovšem neexistují a tak se předpokládá, že tato studia nedokončil.

Stálý příjem nalezl v dvorské kanceláři Václava IV., kde byl k potřebě dvora i krále. V této době píše *Kroniku světa*, kterou píše pro královského komorníka. Věnuje se i překladu některých latinských děl, které byly v té době velice oblíbené (*Mandevilluv cestopis*).

Po smrti krále Václava IV., se Vavřinec z Březové věnuje psaní svého největšího díla s neznámým názvem, dnes se označuje jen jako *Husitská kronika*. Díky tomuto dílu, je považován za jednoho z nejvýznamnějších autorů husitského období.

Autor je znám jako obhájce a vykladač politiky pražského měšťanstva.

Své postavení si uchoval i po odeznění husitství. Je totiž zaznamenáno, že roku 1436, si jej samotný Zikmund povolal, aby potvrdil sepsání novoměstských privilegií (ty byly zničeny, ale Vavřinec je ještě předtím překládal do češtiny), které se díky Vavřincovu svědectví podařilo obnovit.

Poslední zmínka o Vavřinci z Březové je z roku 1437, což je pravděpodobně také rok jeho úmrtí.

Husitská kronika:

- Je jedním ze základních pramenů poznání počátků husitství.
- Kronika je psaná s odstupem času, Vavřinec se na její sepsání úmorně připravoval, schraňoval u sebe mnoho úředních i věcných písemností, mezi které zařadil i vlastní vzpomínky a poznámky, které sám vyslechl při jednáních, nebo se na ně doptal přímých účastníků.
- Vavřinec z Březové se připojil ke střednímu proudu husitské revoluce a stál na straně umírněné šlechty, sám později nabádá k míru a vyhrazuje se proti radikálnosti táboritů a chudiny. Ctí čtyři pražské artikuly. Při věrném popisu co obě vojska páchala za zločiny, jim upřímně zlořečí a nabádá je k chování hodného křesťanů. Tak se zprvu veliký sympatizant husitství dostává do své kritické fáze, kdy začíná uvažovat o smíru, neboť si je plně vědom jaké utrpení přináší tato vlna revoluce českému království i krajině.
- Celá kronika je psaná latinsky (přeložena anonymem z řad Jednoty bratrské v 15. – 16. Stol.) líčí období mezi lety 1414 – 1421, přičemž do roku 1419, se jedná o stručný přehled událostí. Další roky jsou již zaznamenány velice podrobně.
- Samotný děj začíná popisem, jak Mistr Jakoubek ze Stříbra začal s přijímáním pod obojím způsobem, dále zde autor popisuje například smrt Václava IV., Kostnický koncil, bitvu na Vítkově, ale odbočuje a snaží se poukázat i na osudy méně známých hrdinů, o kterých se zmiňuje jako o husitských mučednících. V díle je patrná touha po objektivním vyjádření děje a zmiňuje se i o osudech křižáků (o upalování a trestání zajatců během obléhání), dále je zde dobře patrný odpor k Zikmundovi, jenž je velice poutavě líčený.
- Autor své dílo napsal jako historiografii, s velice dobře čitelnou formou, která se blíží románově - deníkové tvorbě, protože dějová dynamika a líčení hromadných schůzí, které jsou

vzápětí střídány popisem bojových scén, jakoby samy tvořily obrazy minulosti ve čtenářově vědomí.

- Kronika se dochovala ve dvou recenzích, které sice stejně končí, ovšem zásadně se liší v předmluvě, proto se uvažuje o druhém autorovi, ovšem může to být i chyba v pozdější době opisování.

- Dílo je nedokončené, neboť končí uprostřed věty „A když nastalo ráno...“. Více pravděpodobné ovšem je, že se zbytek díla nedochoval, nebo se nedochval jeden z jeho prvních opisů.

Další významná díla:

Kronika velmi pěkná o Janu Žižkovi, družiníku krále Václava IV.

Autor kroniky není znám. Sepsána byla ve druhé polovině 15. století. Autor čerpal z některých rukopisů, kde si vypsál údaje o Žižkově činnosti, které ne vždy byly v přesném chronologickém sledu. Knížka vyšla v předbělohorském období jako zábavné čtení.

Kronika Bartoška z Drahonice

Bartošek byl český kronikář, pocházel z rytířské rodiny a do husitských válek se dostal jako voják na katolické straně. Patřil k posádce hradu Karlštejna, přišel však při bitvě o oko a od té doby zapisuje své zážitky a události.

Kronika je psaná latinsky. Popisuje roky 1419-1443. Nepopisuje celkové události těchto let, ale popisuje to, co sám Bartošek viděl a slyšel.

Mikuláš Biskupec z Pelhřimova – Kronika obsahující při táborských kněží a její napadání ze strany pražských mistrů

Mikuláš Biskupec žil v letech 1385-1459, byl český teolog a vůdce táborské církve. Roku 1433 byl členem zemského husitského poselstva na basilejském koncilu, kde hájil artikul o trestání smrtelných hříchů. Po pádu Tábora uvězněn.

Kronika se skládá ze tří knih. Kniha první je nejrozsáhlejší a obsahuje léta 1419-431, druhá kniha léta 1431-1437 a týká se kompaktát a třetí kniha se týká rokování táborských kněží se stranou Jana Rokycany a popisuje období od roku 1441 do roku 1444.

V kronice najdeme nejen Biskupcovu obranu Tábora s názory táborů, ale i dokumenty táborských odpůrců.

Deník táborského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433

Autor tohoto rukopisu je neznámý. Dílo obsahuje události pobytu českých vyslanců na koncil od jejich příjezdu na lodích do Basileje 4. 1. 1433 až do jejich odjezdu 15. 1. 1433.

Literatura:

Čornej, P.: Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice. Praha 2003.

Kutnar, F. – Marek, J.: Přehledné dějiny Českého a Slovenského dějepisectví. Praha 2009.

Šmahel, F.: Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů. Praha 1995.

Prameny:

Vavřinec z Březové: Husitská kronika. Praha 1979 (překlad F. Heřmanského).

Emler, J. - Gebauer, J. – Goll, J. (eds.): Fontes rerum Bohemicarum V, Praha 1893, s. 329–534.

Hlaváček, I.: Ze zpráv a kronik doby husitské. Praha 1981 (překlady).